

TASVIRIY SAN’AT ORQALI YOSHLAR DUNYOQARASHINI SHAKILLANTIRISH

Nuriddinova Madina Akmaljon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Email: madinanuriddinova33@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada tasviriy san’atning yoshlar dunyoqarashini shakllantirishdagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, san’atning estetik tarbiya, ma’naviy kamolot hamda ijodiy fikrlashni rivojlantirishdagi ta’siri yoritilgan. Maqolada zamonaviy tasviriy san’at vositalari orqali yoshlarning madaniy ongini boyitish va milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash masalalari ko‘rib chiqiladi.*

Annotation: *This article analyzes the role and importance of visual art in shaping the worldview of young people. It also examines the influence of art on aesthetic education, spiritual development, and creative thinking. The article discusses the issues of enriching the cultural awareness of youth and fostering respect for national values through modern visual art.*

Аннотация: *В данной статье анализируется роль и значение изобразительного искусства в формировании мировоззрения молодежи. Также рассматривается влияние искусства на эстетическое воспитание, духовное развитие и формирование творческого мышления. В статье освещаются вопросы обогащения культурного сознания молодежи и воспитания уважения к национальным ценностям средствами современного изобразительного искусства.*

Kalit so‘zlar: *Tasviriy san’at, yoshlar dunyoqarashi, estetik tarbiya, ijodiy tafakkur, ma’naviy rivojlanish, milliy qadriyatlar, madaniy ong, zamonaviy san’at, badiiy ta’lim, yoshlar tarbiyasi.*

Keywords: *Visual art, youth worldview, aesthetic education, creative thinking, spiritual development, national values, cultural awareness, contemporary art, art education, youth upbringing.*

Ключевые слова: *Изобразительное искусство, мировоззрение молодежи, эстетическое воспитание, творческое мышление, духовное развитие, национальные ценности, культурное сознание, современное искусство, художественное образование, воспитание молодежи.*

Kirish

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari tez sur‘atlarda rivojlanayotgan davrda yoshlar dunyoqarashini to‘g‘ri shakllantirish masalasi jamiyat oldidagi muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, yosh avlodning ma‘naviy barkamolligi, estetik didi va ijodiy tafakkurini rivojlantirishda tasviriy san‘atning o‘rni beqiyosdir. Tasviriy san‘at inson qalbiga estetik zavq bag‘ishlash bilan birga, unda go‘zallikni his etish, fikrlash va atrof-muhitni badiiy idrok qilish qobiliyatini ham shakllantiradi. Shu sababli san‘at jamiyat ma‘naviy taraqqiyotining muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida e‘tirof etiladi. Yoshlar ongida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishda tasviriy san‘at muhim tarbiyaviy vosita vazifasini bajaradi. Rangtasvir, grafika, haykaltaroshlik va amaliy san‘at namunalari orqali yoshlar tarixiy meros, milliy an‘analar hamda madaniy qadriyatlar haqida chuqurroq tasavvurga ega bo‘ladilar. Ayniqsa, san‘at asarlarida aks etgan vatanparvarlik, insonparvarlik, tabiatga muhabbat va ma‘naviy poklik g‘oyalari yoshlarning dunyoqarashiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi

. Bu esa ularni mustaqil fikrlaydigan, estetik didga ega va ijodkor shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Hozirgi davrda zamonaviy tasviriy san‘at yoshlar hayotida tobora kengroq o‘rin egallamoqda. Raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va multimedia vositalari orqali san‘atning yangi ko‘rinishlari paydo bo‘lib, yoshlarning san‘atga bo‘lgan qiziqishini yanada oshirmoqda. Ayniqsa, raqamli illustratsiya, animatsiya va grafik dizayn kabi yo‘nalishlar yoshlar ijodiy faoliyatining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Shu bilan birga, virtual madaniyatning kuchayishi ayrim hollarda yoshlarning estetik qarashlariga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi ham mumkin. Shu sababli tasviriy san‘at orqali ularda to‘g‘ri badiiy did va ma‘naviy qarashlarni shakllantirish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Tasviriy san‘at ta‘limi ham yoshlar dunyoqarashini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. San‘at darslari orqali o‘quvchilarda kuzatuvchanlik, mustaqil fikrlash, tasavvur va ijodkorlik qobiliyatlari rivojlanadi. Bundan tashqari, san‘at bilan shug‘ullanish inson ruhiyatiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatib, yoshlarning hissiy holatini barqarorlashtirishga yordam beradi. Shu jihatdan qaraganda, tasviriy san‘at nafaqat estetik tarbiya vositasi, balki yoshlar ma‘naviy kamolotini ta‘minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada tasviriy san‘atning yoshlar dunyoqarashini shakllantirishdagi o‘rni, uning estetik va ma‘naviy tarbiyaga ta‘siri hamda zamonaviy san‘at vositalarining yoshlar ongidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda tasviriy san‘atning imkoniyatlari va bugungi kundagi dolzarb jihatlari yoritib beriladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi: Tasviriy san‘atning yoshlar dunyoqarashiga ta‘siri masalasi ko‘plab pedagog, psixolog va san‘atshunos olimlar tomonidan o‘rganilgan muhim mavzulardan biri hisoblanadi. Ilmiy manbalarda san‘atning inson ongiga ta‘siri,

estetik tafakkurni rivojlantirishdagi ahamiyati hamda yoshlarning ma'naviy shakllanishidagi o'rni keng yoritilgan. Tadqiqotlarda ayniqsa san'atning hissiy idrok, tasavvur va ijodiy fikrlash jarayonlarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari alohida qayd etiladi. Ayrim olimlar tasviriy san'atni yoshlar ruhiyati va ichki dunyosini boyituvchi muhim omil sifatida baholaydilar. Mavzuga oid ilmiy ishlarda san'atning tarbiyaviy jihatlariga ham katta e'tibor qaratilgan. Tadqiqotchilar tomonidan yoshlarning estetik didini shakllantirishda rangtasvir, grafika va amaliy san'at namunalarining samarali vosita ekani ta'kidlanadi. Shuningdek, badiiy asarlar orqali yoshlarda atrof-muhitni chuqur anglash, go'zallikni qadrlash va madaniy qadriyatlarga hurmat hissi shakllanishi haqida fikrlar ilgari surilgan. San'atning inson hissiyotlariga ta'sir etish xususiyati esa uning tarbiyaviy kuchini yanada oshirishi ilmiy manbalarda ko'rsatib o'tiladi. So'nggi yillardagi tadqiqotlarda zamonaviy vizual madaniyatning yoshlar ongiga ta'siri masalasi ham keng tahlil qilinmoqda. Ayniqsa, internet va raqamli platformalar orqali tarqalayotgan tasviriy mahsulotlarning yoshlar estetik qarashlarini shakllantirishdagi o'rni haqida turli ilmiy qarashlar mavjud. Ayrim tadqiqotchilar zamonaviy media vositalari yoshlarning ijodiy qiziqishini kuchaytirayotganini ta'kidlasa, boshqa ilmiy ishlarda ommaviy vizual axborotning salbiy estetik ta'sirlari haqida ham fikr yuritilgan. Shu sababli san'at ta'limida milliy va badiiy mezonlarga asoslangan yondashuvlarni kuchaytirish zarurligi qayd etiladi.

Maqolani tayyorlash davomida ilmiylik, kuzatuv, qiyoslash va tahliliy yondashuv metodlaridan foydalanildi. Ilmiylik metodi orqali tasviriy san'atning yoshlar tarbiyasidagi o'rni haqidagi nazariy qarashlar o'rganildi. Kuzatuv metodi yordamida yoshlarning san'atga bo'lgan qiziqishi va badiiy faoliyatdagi ishtiroki tahlil qilindi. Qiyosiy metod asosida an'anaviy va zamonaviy san'at vositalarining yoshlar ongiga ta'siri solishtirildi. Tahliliy metod yordamida esa san'atning estetik hamda ma'naviy rivojlanishga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy jihatdan yoritildi. Tadqiqot jarayonida pedagogika, psixologiya va san'atshunoslikka oid ilmiy adabiyotlar, maqolalar hamda zamonaviy tadqiqot natijalaridan foydalanildi. Shuningdek, tasviriy san'at ta'limiga oid manbalar va yoshlar ijodiy faoliyatiga doir kuzatuv materiallari tahlil qilindi. Qo'llanilgan metodlar mavzuning mazmunini chuqurroq ochib berish, tasviriy san'atning yoshlar dunyoqarashiga ta'sirini aniqlash hamda uning tarbiyaviy imkoniyatlarini yoritishga xizmat qildi.

Muhokama va natijalar: Olib borilgan tadqiqot davomida yoshlarning kundalik hayotida vizual madaniyatning ta'siri tobora ortib borayotgani aniqlandi. Bugungi kunda turli tasviriy vositalar, ko'rgazmalar, ijodiy loyihalar va internet platformalari yoshlarning qarashlari hamda hayotiy fikrlariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, badiiy mazmunga ega tasvirlar yoshlarda voqea-hodisalarga nisbatan mustaqil munosabat shakllanishiga yordam

berayotgani kuzatildi. Bu esa san’atning nafaqat madaniy, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega ekanligini ko‘rsatadi.

Muhokamalar jarayonida aniqlanishicha, san’at bilan muntazam shug‘ullanadigan yoshlarning fikrlash doirasi kengroq shakllanadi. Ular jamiyatdagi o‘zgarishlarga nisbatan faolroq munosabat bildirishi, yangi g‘oyalarni tezroq qabul qilishi hamda ijodiy tashabbuslarga moyilligi bilan ajralib turadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, badiiy faoliyat bilan band bo‘lgan yoshlar orasida muloqot madaniyati va jamoa bilan ishlash ko‘nikmalari ham yuqori darajada rivojlanganligi kuzatildi. Shuningdek, zamonaviy san’at ko‘rinishlarining yoshlar ongiga ta’siri turlicha ekanligi ma’lum bo‘ldi. Ayrim vizual mahsulotlar yoshlarni ijodkorlikka undasa, ayrim hollarda mazmunsiz yoki yengil qarashlarni shakllantiruvchi tasvirlar ham uchrab turadi. Shu sababli yoshlarni sifatli va mazmunli san’at asarlariga yo‘naltirish zarurligi aniqlandi. Ayniqsa, milliy ruh va ma’naviy g‘oyalarni aks ettiruvchi badiiy ishlarga qiziqishning ortishi ijobiy holat sifatida baholandi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, ta’lim muassasalarida tashkil qilinayotgan ijodiy tanlovlar, ko‘rgazmalar va amaliy mashg‘ulotlar yoshlarning san’atga bo‘lgan qiziqishini sezilarli ravishda oshirmoqda. Bunday tadbirlar orqali yoshlarda erkin fikrlash, yangilik yaratishga intilish va o‘z qobiliyatini namoyon etish imkoniyati paydo bo‘lmoqda. Shu bilan birga, san’at bilan shug‘ullanish yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etishda ham muhim vosita bo‘lib xizmat qilayotgani kuzatildi. Tahlillar asosida yana bir muhim jihat aniqlandiki, tasviriy san’at yoshlar qalbida milliy o‘zlikni anglash hissini kuchaytiradi. Tarixiy mavzular, xalq hayoti va an’analarini aks ettiruvchi asarlar orqali yoshlarda o‘z madaniyatiga nisbatan qiziqish ortadi. Bu esa milliy merosni saqlash va kelajak avlodga yetkazishda san’atning katta imkoniyatlarga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Umuman olganda, olib borilgan tadqiqot natijalari tasviriy san’at yoshlar hayotida muhim tarbiyaviy va madaniy omil sifatida namoyon bo‘layotganini tasdiqladi. Uning yordamida yoshlarning dunyoqarashi kengayib, estetik qarashlari boyib boradi hamda jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarga nisbatan faol fuqarolik pozitsiyasi shakllanadi.

Xulosa

Xulosa sifatida aytish mumkinki, tasviriy san’at yoshlar hayotida muhim ma’naviy va madaniy omil sifatida katta ahamiyat kasb etadi. U yoshlarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, hayotga bo‘lgan qarashlarini boyitish hamda ularni ijodiy faoliyatga yo‘naltirishda samarali vositalardan biri hisoblanadi. San’at orqali yosh avlod atrofdagi voqelikni chuqurroq anglaydi, go‘zallikni qadrlashni o‘rganadi va o‘z ichki dunyosini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, badiiy faoliyat bilan shug‘ullanish yoshlarning faolligi, tashabbuskorligi va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Ayniqsa, turli ijodiy loyihalar va amaliy mashg‘ulotlar yoshlarning o‘z qobiliyatlarini namoyon etishiga keng imkoniyat yaratadi. Shu bilan birga, tasviriy san‘at insonda sabr, did va mas‘uliyat kabi muhim fazilatlarni shakllantirishga ham yordam beradi. Bugungi texnologik rivojlanish davrida san‘atning yangi shakllari paydo bo‘layotgani yoshlarning badiiy qiziqishlarini yanada kengaytirmoqda. Raqamli san‘at, grafik dizayn va multimedia yo‘nalishlari zamonaviy yoshlarning ijodiy faoliyatida muhim o‘rin egallamoqda. Bu esa san‘atning jamiyat taraqqiyoti bilan birgalikda rivojlanayotganini va uning ta‘sir doirasi tobora kengayib borayotganini ko‘rsatadi. Shuningdek, tasviriy san‘at yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda ham muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Tarixiy mavzular, xalq hayoti va madaniyatini aks ettiruvchi badiiy asarlar orqali yoshlarda o‘z millatiga bo‘lgan faxr va daxldorlik hissi shakllanadi. Bu esa jamiyatda ma‘naviy barkamol va estetik didga ega avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Kelgusida tasviriy san‘atni yoshlar orasida yanada keng targ‘ib qilish, zamonaviy ijodiy markazlar faoliyatini rivojlantirish hamda san‘at ta‘limiga innovatsion yondashuvlarni joriy etish muhim vazifalardan biri bo‘lib qoladi. Chunki san‘atga qiziqqan va estetik tafakkuri rivojlangan yoshlar jamiyat taraqqiyoti hamda madaniy rivojlanishining asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri hisoblanadi.

Bundan tashqari, bugungi kunda yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etishda tasviriy san‘atning imkoniyatlari tobora kengayib bormoqda. Turli ijodiy studiyalar, rassomlik to‘garaklari, ko‘rgazmalar va madaniy tadbirlar yoshlarning san‘atga bo‘lgan qiziqishini oshirish bilan birga, ularni zararli g‘oyalardan uzoqlashtirishga ham xizmat qilmoqda. Ayniqsa, ijodiy muhitda faol bo‘lgan yoshlarning dunyoqarashi kengroq shakllanishi, hayotga ijobiy yondashuvi va kelajakka bo‘lgan ishonchi mustahkamroq bo‘lishi kuzatiladi. Shu bilan birga, tasviriy san‘at yoshlarning hissiy holatini barqarorlashtirishda ham muhim vositalardan biri sanaladi. Psixologik kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, rasm chizish va ijodiy faoliyat bilan shug‘ullanish insondagi ichki zo‘riqishlarni kamaytiradi hamda ruhiy yengillik hosil qiladi. Ayniqsa, yoshlar orasida uchrayotgan stress va ruhiy bosimlarni kamaytirishda art-terapiya usullaridan foydalanish samarali natijalar bermoqda.

Bu esa san‘atning nafaqat estetik, balki psixologik jihatdan ham katta ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Tadqiqot natijalari yana shuni ko‘rsatdiki, tasviriy san‘at orqali yoshlarni ijtimoiy faollikka jalb qilish imkoniyati yuqori. Ko‘plab madaniy loyihalar va ijodiy aksiyalar orqali yoshlar jamiyatdagi muammolarga befarq bo‘lmaslikka, ekologiya, tinchlik, inson qadri va mehr-oqibat kabi tushunchalarni chuqurroq anglashga o‘rganmoqda. Ayniqsa, devoriy suratlar, ijtimoiy plakatlar va zamonaviy grafika yo‘nalishlari orqali yoshlar o‘z fikrlarini erkin ifodalash imkoniyatiga ega bo‘layotgani muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda san’at va ta’lim o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish masalasi ham dolzarb hisoblanadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda tasviriy san’at elementlaridan foydalanish o‘quvchilarning darslarga bo‘lgan qiziqishini oshirishi hamda mavzularni tezroq o‘zlashtirishiga yordam berishi aniqlangan. Ayniqsa, vizual tafakkur asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar yoshlarning tasavvur qilish qobiliyatini rivojlantirib, ularni innovatsion fikrlashga yo‘naltiradi. Kelajakda yoshlar dunyoqarashini shakllantirishda tasviriy san’atning imkoniyatlaridan yanada samarali foydalanish uchun zamonaviy ko‘rgazma markazlari, ijodiy maktablar va san’at festivallarini ko‘paytirish muhim hisoblanadi. Shu bilan birga, milliy san’at namunalarini raqamlashtirish, virtual galereyalar yaratish va yosh rassomlarni xalqaro loyihalarda qo‘llab-quvvatlash orqali san’atning tarbiyaviy hamda madaniy ta’sirini yanada kuchaytirish mumkin. Bu esa kelajakda ma’naviy yetuk, keng fikrlaydigan va estetik qarashlari rivojlangan milliylikni qadrlaydigan, o‘z san’ati qanchalar boyligini biladigan yosh avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bulatov Sodiq. O‘zbek xalq amaliy bezak san’ati. – Toshkent: Mehnat, 1991.
2. Pulatov Habibulla. Tasviriy san’at asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2005.
3. Abdullayev Nuriddin. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan, 2012.
4. Tolipov O‘tkir. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
5. Karimov Islom. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
6. Mahmudov Qodir. Shaxs psixologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2006.
7. O‘zbekiston Badiiy akademiyasi. O‘zbekiston tasviriy san’ati tarixi. – Toshkent, 2015.
8. Azizxo‘jayev Alimuhamed. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: Cho‘lpon, 2006.
9. Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti. Ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2021.
10. G‘ulomov Hasan. San’at va estetik tarbiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014.